

378(082)
Ф 79

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ДРАГОМАНОВА
ФУНДАЦІЯ ім. ОЛЕГА ОЛЬЖИЧА
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
ІНСТИТУТ
МІСЬКИЙ ТА ЖОВТНЕВИЙ РАЙОННИЙ ВІДДІЛИ
НАРОДНОЇ ОСВІТИ м. КРИВОГО РОГУ

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ
СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА
УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

(Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції)

частина ІІ

КИЇВ—КРИВИЙ РІГ

1996 р.

У зв'язку з цим одним з головних моментів організації процесу співу стає розвиток вокального, зонного слуху, який тонко реагує на відхилення від необхідного тону і передає багату гаму фарб людського голосу:

Однією із важливих особливостей хорового співу є його колективна основа, яка значно ускладнює розв'язання питань відносно техніки виконання. Тут успіх залежить від кожного зокрема і від колективу в цілому: Саме у взаємодієвідношенні співака з колективом співаків, як елементу і цілого, полягає характерна риса хорового виконавства. Навчити співати кожного і навчити співати хором, в ансамблі — таким є двоєдине завдання вокально-хорового навчання, для виконання якого необхідно знання особливої техніки хорового виконавства, специфічних засобів виразності, пов'язаних зі своєрідністю і можливостями інструмента виконання — голосу.

Виховний вплив хорового дійства, а саме — колективну свідомість, вірно визначив видатний вітчизняний педагог К. Д. Ушинський: «Який могутній педагогічний засіб — хоровий спів... У пісні, а особливо в хоровій, є взагалі не тільки те, що оживляє і освіжає людину, але й те, що органідовує працю, надихає співаків до дружньої справи»¹.

Таким чином, хороший спів, емоційно впливаючи на співаків та слухачів, сприяє формуванню морально-естетичної культури майбутнього спеціаліста, всебічному гармонійному розвитку його особистості.

¹ Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори. — Т. I. — М., — М., 1939. — С. 341—342.

І. УДРІС, Г. ЄЛІЗАРОВ, Н. ЛЕМЕШЕНКО,

В. ОПОКОВА, В. ТЕМЧЕНКО, В. ШАНДА

**КУЛЬТУРОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМАТИКА
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГІДНОСТІ
МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ УКРАЇНИ**

На широкому тлі розбудови державності, національного відродження України першорядної та цілепокладальної ролі набуває становлення національної гідності молоді, яка має забезпечити ствердження незалежності та суверенності України в найближчому та осяжному майбутньому. Гострота та невідкладність цієї проблематики беззастережно має все більше актуалізуватися, бо саме вчителю належить прищеплювати, закладати в розвитку особистостей усвідомлен-

ня українцями себе як великої нації, формувати національну гідність, та національно свідомі настанови поведінки, глибоке розуміння своєї історії, етносу та культури, Національна гідність є таким комплексом настанов суспільно-свідомих поведінки та діяльності людей певної нації, який: 1) заснований на а) усвідомленні інколи на перебільшенні ролі певних нації чи народу в минулій та сучасній історії людства, держави; б) розуміння їх духовних та матеріальних цінностей; в) акцентуванні позитивних національних якостей, рис, особливостей; 2) націлений на піднесення авторитету, пріоритетності цієї нації в державі та міжнародній спільності, збільшення її здобутків і досягнень.

Теорія та методологія культурологічного обґрунтування та творення настанов національної гідності вчителя в процесі його сучасної підготовки поки що лежить за межами бачення багатьох науковців. Розглядаючи навчання у вищій школі як особливу форму життєвого досвіду, ми повинні відзначити, що воно є, багато в чому визначальним для формування ідеалів, усвідомлення змісту життя, обов'язку громадянськості, фіксованих настанов особистості. Багаторічний досвід свідчить, що сенс життя у вигляді стратегічної цілі або завдань на тривалий час чи на все життя цілком свідомо або інтуїтивно визначається в студентські роки.

Становлення національної гідності та духовності майбутніх вчителів ми вбачаємо в широкій перспективній актуалізації всіх духовних надбань, здобутків культури українського народу, в підготовці до усвідомлення та використання історично та генетично закладених резервів української ментальності, орієнтації на творчу педагогічну діяльність для підвищення якостей духовного життя на Україні.

Втілення в усі форми навчальних та виховних впливів, настанов стратегічно націлених на розвиток національного духу, в якості однієї з потужних опор має діалог культур, як цілому, за нашими уявленнями, є провідною тенденцією зрушення національного життя.

Сприятливим є те, що: 1) національне життя сучасної України відзначається актуалізацією духовності, проникненням її в усі сфери суспільного стану на основі широкої деідеологізації суспільства, звернення до духовних здобутків, національних цінностей, корінного етносу; 2) як один з суттєвих виявів національної культури та психології, духовність відбиває глибинну сутність українського народу, знаменує відродження та поширення в буденній психології усвідомлення неперехідних духовних надбань України, як держави яка

має тисячолітню історію та має увійти на нових засадах в сучасну світову спільноту.

В теорії та практиці культурологічного аналізу духовність українського народу ми відзначаємо особливу роль діалогічності материнської державної культури та діаспор. Приймаючи до уваги діалогізм, як універсальну властивість існування, спілкування та аналізу будь-якої культури, відзначимо, що в сучасний період відродження та розбудови української духовності, він стає не тільки свідомо вибраною формою збагачення національної культури, сприйняття блокованих раніше загальнолюдських духовних цінностей, але й формою її пропаганди та інформації у світовій спільноті. Складність оновлення духовного світу сучасної України вимагають значних зрушень у національній психології та духовній культурі.

Попри значних втрат духовності на фоні ідеологізації всього суспільного стану та духовної культури сучасної тенденції розвитку національного життя свідчать про значні зрушення в масовій свідомості та буденній психології та зростання духовності.

Діалог культур ми відзначаємо в якості чинника заповнювання тих прогалин в духовній культурі, що виникли на фоні тривалого пригнічення національних почуттів українського народу. В сфері спілкування, діалогів української культури можна виділити внутрішньо-національні зв'язки — міжрегіональні діалоги, та, що особливо суттєво, діалоги материнської та діаспорних культур. Національна сутність духовної культури кореної діаспори, відірваної від материнської, зазнала в часові специфічних модифікацій в залежності від оточення, в той час як материнській духовній культурі наскрізь вирубалися або викривалися цілі гілки, з метою підігнати під панівну ідеологію, її виверти або примхи політичних фаворитів. В теоретичних та практичних засновках культурологічного аналізу діалогу культур, ми перш за все, відзначаємо подолання різних форм замкненості, монологічності, етоцентризму, нарцисизму, утилітаризму, шовінізму, комплексів та настанов неповноцінностей, вторинності української культури, самозречення самотності. Діалог є життєва необхідність, умова існування культури, а діалогічна здатність є показником висоти її розвитку. В рамках однієї національної духовної культури можна виділити діалог різних осередків, районів, зон, національних груп, модифікацій цих культур на фоні географічних, соціальних, політичних умов.

Прогрес духовності українського народу безпосередньо пов'язується нами з актуалізацією його ментальності. Разом з крупними зламами та руйнуванням стереотипів у національному житті України підсилюється значення духовності та духовної культури. Провідними в цих поступальних рухах духовності є: 1) актуалізація та пропаганда духовних цінностей корінного етносу та різних періодів існування України в дохристиянський та послідуочий; 2) вивільнення від ідеологізації культури та політичного контролю; 3) скасування реалізацію різних шляхів повернення культурних цінностей на батьківщину; 4) заборони та утисків релігій, народних обрядів, звичаїв; 5) діалог культур.

Зосередження зусиль на таких культурологічних аспектах циклів різних навчальних курсів є запрукою досягнення та закріплення настанов національної свідомості та гідності майбутніх вчителів, подолання нігілізму в самосвідомості народу, становлення оптимізму в національній психології.

В. ЛАВРОВА,

Кривий Ріг

ВІДОБРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБРАЗНОЇ СВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ У БАЛАДАХ

М. І. КОСТОМАРОВА

Ми живемо в надзвичайно важливий і відповідальний час. Наша нова українська держава стала на шлях національного відродження, яке неможливе без духовно багатого покоління, вихованого на звичаях та традиціях свого народу. Для виконання цього завдання дуже велике значення має література як одна з форм вияву національної самосвідомості та світосприймання, національної культури та національного характеру.

Література нерозривно пов'язана з історією народу. Тому вона є одним із засобів пробудження інтересу у молоді до вивчення своєї історії.

Біля витоків процесу духовного відродження української нації стояв М. І. Костомаров. Як талановитий письменник, автор творів різних жанрів він мало відомий сучасному читачеві. Ще менше досліджена його фольклористична та етнографічна спадщина, бо до недавнього часу його творчість було незаслужено вилучено з історії літератури.